

- Леонтьев А. Н. Психологические вопросы формирования личности студента // А. Н. Леонтьев // Психология в вузе. – 2003. – № 1-2. – С. 232-241.
- Лисовский В. Г. Личность студента / Лисовский В. Г., Дмитриев А. В. – Л.: Наука, 1974. – 183 с.
- Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи : Навч. посібник / Мороз О. Г., Пшадка О. С., Юрченко В. І. – К.: НПУ, 2003. – 267 с.
- Сколов А. В. Ценностные ориентации постсоветского гуманитарного студенчества / Соколов А. В., Щербакова И. О. // Социс. – 2003. – №1. – С. 115–124.
- Шрен М., Цілюрик О. Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві на сучасному етапі / Пірен М., Цілюрик О. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/648>
- Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности / С. Д. Смирнов. – М.: Академия, 2001. – 304 с.
- Роджерс К. Свобода учиться / К. Роджерс, Дж. Фрейберг. – М.: «Смысл», 2002. – 528 с.
- Тарасенко В. Криза соціального самовизначення в Україні. До питання про соціальну ідентифікацію українського суспільства / В. Тарасенко // Віче. – 2000. – №11. – С. 58–68.
- Шерковин Ю. А. Проблема ценностных ориентации и массовые информационные процессы / Ю. А. Шерковин // Психологический журнал. – 2000. – Т.3. – № 5. – с.145–232.

УДК 379.8.035

Г. Крюкова, Н.С. Чернікова

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ПОМИЛКИ ЯК ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядаються помилки як атрибут соціального досвіду особистості. Особлива увага приділяється позитивному значенню помилок у визначенні соціальної спрямованості покоління молоді.

Ключові слова: помилки, соціальний досвід, особистість, виховання, покоління.

В статье рассматриваются ошибки как атрибут социального опыта личности. Особое внимание уделяется положительному значению ошибок в определении социальной направленности поколения молодежи.

Ключевые слова: ошибки, социальный опыт, личность, воспитание, поколение.

*The article considers the error as an attribute of the social experience of the individual. Special attention is given to positive value of error in estimation of the youth generation social orientation. **Keywords:** error, social experience, personality, education, generation.*

«Дзеркало відображає вірно; воно не помиляється, бо не думає. Думати – майже завжди означає – помилятися», – писав Пауло Коельо [9]. Це висловлювання можна зрозуміти як твердження, що помиляються всі люди, і неможливо прожити життя, не зробивши жодної помилки. Уявіть собі людину, яка все знає та ніколи не помиляється. Хіба така людина може далі розвиватися? Безперечно, ні. Адже такій людині не потрібні

поради, бо самовпевненість закриває очі й не дозволяє дивитися в майбутнє з метою чогось навчитися. Кожна людина хоч раз у житті зустрічалася з таким неприємним поняттям як «помилка»; та цей неприємний аспект життя наше – річ складна і неоднозначна, сповнена успішних загадками і незрозумілими питаннями. Та чи можна сказати, що слово «помилка» і справді несе в собі стільки негативу? Люди часто недооцінюють помилки, вбачаючи в них тільки негатив. Це вкрай хибне судження.

Покоління змінюється поколінням, людські знання розвиваються в усіх напрямках, а ось життєвий досвід, незважаючи на епоху, набувається кожною людиною окремо, а її життєва мудрість, або соціальний досвід з'являється лише після зроблених людиною багатьох проб та помилок у процесі соціалізації. Це є певним суспільним законом, і ми нічого не можемо з цим зробити. Під «набуттям соціального досвіду» ми розуміємо процес, спрямований на пізнання соціальних норм за допомогою сприйняття, осмислення, емоційного переживання й усвідомлення необхідності відповідати їм та втілювати їх у своїй поведінці. Інколи виникає думка, що наше життя – це постійна боротьба, боротьба із труднощами. І у цій боротьбі не завжди ми перемагаємо, а поразки називаємо помилками. Гірко сприйняти правду, що без помилок ми просто не можемо навчитися, не можемо отримати досвід життя, не можемо пізнати: чому саме слід робити так, а не інакше.

Кожен із нас боїться робити помилки у своєму житті. Багато психологів та соціологів замислювались над джерелом цього страху. У школі наші помилки в зошитах вчителя позначали червоною пастою. Чим більше помилок, тим нижче оцінка. За «двійки» і «трійки» (за п'ятибальною системою) нас вичитували батьки. Багато з нас ненавиділи писати контрольні та самостійні, тому що після них в щоденнику з'являлися оцінки, знижені за помилки. Бажання вчитися (і, відповідно, помилятися) наполегливо відбивали з кожним відвідуванням батьків батьківських зборів. Дитинство пройшло, а побоювання зробити помилку залишилося. Найчастіше страх помилитися означає страх громадської думки. Людина боїться, що оточуючі його будуть за помилку лаяти. Причому не завжди відкрито. Страх робити помилки заважає розвиватися людині. Така людина мало що вміє, і їй складно навчитися новому. Їй складно самій піти на танці, на каток, на розвиваючі курси, особливо, якщо цього вона не вміє. У сучасних соціальних умовах потрібна нова людина – активна, здатна творчо мислити, перетворювати не лише себе, а й суспільство, співпрацювати, самостійно приймати рішення в ситуації вибору. Більшою мірою це стосується молодого покоління, у свідомості і поведінці якого ще не сформувалися і не закріпилися знання, вміння та навички, пов'язані з суспільними відносинами. Страх провалитися, зробити щось не так, бути неприйнятним, знехтуваним, не сподобатися, відчути себе не таким, як хотілось, ось те, що відокремлює нас від (можливо?!) найпрекрасніших речей у нашому житті.

На жаль, помилки найчастіше завдають людині великих прикростей, болю, створюють серйозні проблеми. Через деякі помилки людина іноді страждає все життя. Але психологи радять сприймати невдачу як урок долі. Вчинок, що не призвів до очікуваного результату, здатен виховати в людині найкращі риси характеру. Для людини немає такого віку, коли вона стає абсолютно мудрою, розумною, далекоглядною настільки, щоб більше ніколи не помилятися. Для кожного віку свої помилки. Людина в 50 років вже не вчинить тих помилок, які зробила у 18, але здійснить ті помилки, на яких вже отримала досвід людина старше його. Скільки б правил, вказівок тощо не було б відомо, людство все одно робить так, як вважає за потрібне. І, звичайно, постійно помиляється. Молодь рідко слухає старше покоління, а люди в зрілому віці – тим більше, адже доросла людина вважає себе навченою досвідом. Отже, помилки супроводжують людину від самого малечку і до похилого віку, тому потрібно навчитися правильно до них ставитись – не забувати їх і соромитися. Залишається питання – чому? Чому людині судилося все життя бути учнем? Адже тисячі років людство проходить один і той же шлях, здійснюючи однакові помилки, залишає після себе книги, щоденники, правила, які ми читаємо, але все одно робимо по-своєму. Варто тільки подумати: на Землі проживає трохи менше семи мільйонів людей. І кожна людина по-своєму особлива, унікальна. І стає вона такою саме в ході набуття соціального досвіду.

На жаль, людина влаштована таким чином, що поки особисто не проживе певну соціальну подію, не побачить все своїми очима, сама не потрапить у скрутну ситуацію, то навряд чи зможе зробити правильний вибір і вдатися до усвідомлених правильних соціальних дій. Все приходить з досвідом. Життєвий досвід кожна людина отримує індивідуально, тобто у кожного він свій, а життєва мудрість з'являється тільки після безлічі проб і помилок. Із цією аксіомою ми нічого не можемо вдіяти, хіба що намагатися розвиватися у потрібному напрямку, спостерігати, як розвиваються інші, загалом робити все для того, щоб зменшити кількість помилок.

Недарма кажуть: «Не робить помилок тільки той, хто нічого не робить», і не погоджуватись з цим немає підстав. Імовірність зробити помилку у соціально активної особистості значно вища ніж у людини, яка не робить нічого. Лише через соціальний досвід можна зрозуміти, помилковий обраний шлях чи ні.

Іноколи навіть дуже корисно помилятися. Зробивши помилку, можна зовсім по-іншому побачити ту чи іншу ситуацію, а може, навіть усе життя. До речі, кращий досвід – це негативний досвід, саме він нас краще всього вчить. Коли ми творимо щось нове або намагаємося зрушити справу з місця, застосувати нове бачення, розвинути новий напрямок чи нову звичку – будь-що нове породжує підвищений ризик помилок, але в той же час – високий шанс успіху. За деякі помилки нам доводиться прикро розплачуватися, але, не роблячи їх, ми ніколи не зможемо збагнути справжню цінність речей. Роблячи помилку, ми починаємо помічати, що

всі речі, які оточують нас у цьому світі, є плінними, і в нас не має жодної змоги їх зберегти або якось вплинути на їх існування. Адже ці два поняття є різними сторонами однієї медалі. Найбільшого болю нам завдає не те, що роблять інші, і навіть не наші власні помилки, а наша реакція на них. Дуже важливо одразу ж визнавати та виправляти помилки. Можна у разі усвідомлення помилки витратити цілу вічність на пошуки винуватців або співчуття до самих себе. Користі від цього не буде. А ось якщо дозволити собі розірвати коло, по якому ви ходите, і пошукати нові життєві шляхи, ця ситуація неодмінно зміниться на краще. Саме за рахунок помилок і створення чемпіонами, виграють титули, отримують славу. Шлях переможця завжди відмінний від інших та тернистий. Тому не слід боятися перешкод і складнощів. Завдяки ним є змога дістатися своєї цілі, досягнути високих результатів та вершин. Але це прерогатива практиків – людей, які діють, а не розмислюють. А ким бути і який шлях обрати – це вже рішення особисто кожного. Можливо чути про шлях, переповнений складнощами, важко, але він єдиний для досягнення бажаної мети.

Психологи зазвичай радять дотримуватися таких порад:

- Дайте собі право на п'ять помилок на день. Пам'ятайте, що не помиляється лише той, хто нічого не робить!
- Аналізуйте кожну свою помилку, невдачу на предмет корисності. Запитуйте себе: «А чому я навчився/лась завдяки цьому? Про що я тепер знаю більше?»
- Дозвольте іншим людям помилятися. Це дасть внутрішнє право помилятися самому.
- Не сваріть дітей за помилки, якщо вони пов'язані з навчанням або опануванням нових вмінь та навичок.
- Помилки роблять нас більш людськими і цікавими. Багато великих людей пишаються, що вчинили так багато помилок за своє життя. Свою кількість невдач вимірюється шлях до успіху. Щовечора, коли ви повертаєтеся додому, запитайте себе: «Що мені не вдалося сьогодні?» Це те, над чим вам варто попрацювати завтра, щоб все вийшло [4].

Організація соціального досвіду лежить на плечах індивіда. Це самоосвіта. Потрібно навчатися з усього, що відбувається навколо, діставати для себе користь і знання. Життя досить складне, та ми маємо навчитися посміхатися невдачам, саме цим удосконалюючи себе!

Бібліографічні посилання:

1. Как прощать свои ошибки? [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://vertexcoach.ru/kak-proshhat-svoi-oshibki/>
2. На помилках вчаться? (Психологія спілкування) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://svoeshittya.blogspot.com/2012/04/blog-post.html>
3. Полюбите свои ошибки [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://bolsunov.com/polyubite-svoi-oshibki.html>
4. Помилка – шлях до самовдосконалення [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://porogy.zp.ua/2014/12/pomilka-shlyah-dosamovdoskonalennya/>

9. Помилки – це розділові знаки життя [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.shurshannya.com.ua/2016/08/05/pomilki-ce-rozdilovi-znaki-zhittya/>
6. Самокритика, или полюбить свои ошибки [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.matrony.ru/samokritika-ili-polyubit-svoi-oshibki/>
7. Сафронова Л. Б. Визначення поняття «соціальний досвід»: теоретичний аспект /Л. Б. Сафронова [Електронний ресурс]// Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&l21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Tmpvd_2014_18%282%29_27.pdf
8. Соціальний досвід – це що таке? Поняття і сутність [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://urok.pp.ua/serednya-osvta/1943-socialny-dosvd-ce-scho-take-ponyattya-sutnst.html>
9. Цитати і вислови з творів Паоло Коельо [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://ukrainian-quotes.blogspot.ru/2010/09/blog-post.html>